

КОНВЕНЦИЯ ЗА ЗАЩИТА НА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА И ОСНОВНИТЕ СВОБОДИ

(Ратифицирана със закон, приет от Народното събрание на 31 юли 1992 г. - ДВ, бр. 66 от 1992 г. В сила за Република България от 7 септември 1992 г.)

Допълнена с Протокол № 2 от 06.05.1963 г., изменена с Протокол № 3 от 06.05.1963 г., Протокол № 5 от 20.01.1966 г., Протокол № 8 от 19.03.1985 г.

Обн. ДВ. бр.80 от 2 Октомври 1992г., изм. ДВ. бр.137 от 20 Ноември 1998г., попр. ДВ. бр.97 от 9 Ноември 1999г., изм. ДВ. бр.38 от 21 Май 2010г.

Преамбюл

Правителствата, подписали тази конвенция като членове на Съвета на Европа, вземайки предвид Всеобщата декларация за правата на човека, провъзгласена от Общото събрание на Организацията на обединените нации на 10 декември 1948 г.,

имайки предвид, че декларацията има за цел да осигури всеобщото и ефективно признаване и спазване на правата, провъзгласени в нея,

имайки предвид, че целта на Съвета на Европа е да се постигне по-голямо единство между неговите членове и че едно от средствата за преследване на тази цел е поддържането и по-нататъшното осъществяване на правата на човека и основните свободи,

потвърждавайки отново своята дълбока вяра в тези основни свободи, които представляват фундамент на справедливостта и мира в целия свят и могат по-ефикасно да бъдат осъществени, от една страна, по пътя на действената политическа демокрация, а, от друга, чрез общо разбиране и спазване на правата на човека, от които тези свободи зависят,

решени като правителства на европейски страни, които имат общи ценности и общо наследство от политически традиции, идеи, на свобода и върховенство на закона, да направят първата крачка към съвместното осъществяване на някои от правата, провъзгласени от всеобщата декларация,

се договориха за следното:

Задължение за зачитане на правата на човека (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 1

Висококодоговарящите страни осигуряват на всяко лице под тяхна юрисдикция правата и свободите, определени в част I на тази конвенция.

Част първа.

Права и свободи (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Право на живот (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 2

1. Правото на живот на всеки се защитава от закона. Никой не може да бъде умишлено лишен от живот освен в изпълнение на съдебна присъда за извършено престъпление, за което такова наказание е предвидено в закона.

2. Лишаването от живот не се разглежда като противоречащо на разпоредбите на този

член, когато то е резултат от употреба на сила, призната за абсолютно необходима:

- a) при защитата на което и да е лице от незаконно насилие;
- b) при осъществяването на законен арест или при предотвратяване на бягството на лице, законно лишено от свобода;
- c) при действия, предприети в съответствие със закона, за потушаване на бунт или метеж.

Забрана на изтезанията (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 3

Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унижително отнасяне или наказание.

Забрана на робството и на принудителния труд (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 4

1. Никой не може да бъде държан в робство или в принудително подчинение.
2. Никой не може да бъде заставян да извършва принудителен или задължителен труд.
3. За целите на този член не представлява "принудителен или задължителен труд":
 - a) всеки труд, който обикновено е задължителен за лицата, лишени от свобода в съответствие с чл. 5 на тази конвенция или по време на условно освобождаване от такова лишаване от свобода;
 - b) всяка служба от военен характер или в страните, където се признава освобождаване от военна служба заради религиозни убеждения, службата, отбивана вместо задължителната военна служба;
 - c) всяка повинност, изпълнявана в случай на извънредно положение или бедствие, застрашаващи съществуването или благосъстоянието на обществото;
 - d) всеки труд или повинност, представляващи елемент от обичайните граждански задължения.

Право на свобода и сигурност (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 5

1. Всеки има право на свобода и сигурност. Никой не може да бъде лишен от свобода освен в следните случаи и само в съответствие с процедури, предвидени от закона:
 - a) законно лишаване от свобода на лице по силата на постанова на компетентен съд присъда;
 - b) законен арест или лишаване от свобода на лице за неизпълнение на законно съдебно решение или с цел осигуряване на изпълнението на задължение, предписано от закона;
 - c) законен арест или лишаване от свобода на лице с цел да се осигури явяването му пред предвидената в закона институция при обосновано подозрение за извършване на престъпление или когато обосновано е призната необходимостта да се предотврати извършване на престъпление или укриване след извършване на престъпление;
 - d) лишаване от свобода на непълнолетно лице на основата на законно решение, за да се осигури надзор с възпитателна цел, или законно лишаване от свобода на такова лице с цел да се осигури неговото явяване пред предвидената в закона институция;
 - e) законно лишаване от свобода на лице с цел да се предотврати разпространението на инфекциозни болести, както и на душевноболни лица, алкохолици, наркомани или скитници;
 - f) законен арест или лишаване от свобода на лице с цел да се предотврати незаконното му влизане в страната или на лице, против което се предприемат действия за неговото депортиране

или екстрадиция.

2. На всяко арестувано лице трябва незабавно да бъдат съобщени на разбираем за него език основанията за арестуването му и всички обвинения, които му се предявяват.

3. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в съответствие с разпоредбите на т. 1 (с) на този член, трябва съевременно да бъде изправено пред съдия или пред длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции, и има право на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване преди гледането на неговото дело в съда. Освобождаването може да бъде обусловено от даването на гаранции за явяване в съда.

4. Всяко арестувано или лишено от свобода лице има право да обжалва законността на неговото задържане в съда, който е задължен в кратък срок да се произнесе; в случай, че задържането е неправомерно, съдът е длъжен да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице.

5. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в нарушение на изискванията на този член, се ползва с осигурено от правните процедури право на обезщетение.

Право на справедлив съдебен процес (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 6

1. Всяко лице при определянето на неговите граждански права и задължения или при наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона. Съдебното решение се обявява публично, но пресата и публиката могат да бъдат отстранявани по време на целия или на част от съдебния процес в интерес на нравствеността, обществената и националната сигурност в едно демократично общество, когато това се изисква от интересите на непълнолетните лица или за защита на личния живот на страните по делото или ако съдът счете това за извънредно необходимо в случаите, в които поради специални обстоятелства публичността би нанесла вреда на интересите на правосъдието.

2. Всяко лице, обвинено в криминално престъпление, се счита за невинно до доказване на вината му в съответствие със закона.

3. Всяко лице, обвинено в криминално престъпление, има в частност следните права:

а) да бъде незабавно и в подробности информирано за характера и причините за обвинението срещу него на разбираем за него език;

б) да има достатъчно време и възможности за подготовка на своята защита;

с) да се защитава лично или да ползва адвокат по свой избор; ако не разполага със средства за заплащане на адвокат, да му бъде предоставена безплатно служебна защита, когато го изискват интересите на правосъдието;

д) да участва в разпита или да изисква разпит на свидетелите на обвинението и да изисква призоваването и разпитът на свидетелите на защитата да се извършват при същите условия, както на свидетелите на обвинението;

е) да ползва безплатно услугите на преводач, ако не разбира или не говори езика, използван в съда.

Неналагане на наказание без закон (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 7

1. Никой не може да бъде осъден за действие или бездействие, което в момента на неговото извършване не е било определено като престъпление според националното или международното право. Не може да бъде налагано наказание, по-тежко от това, което е било предвидено за съответното престъпление в момента, когато то е било извършено.

2. Този член не изключва съденето и наказването на което и да е лице за действие или бездействие, което в момента на извършването му е представлявало престъпление в съответствие с общите принципи на правото, признати от цивилизованите народи.

Право на зачитане на личния и семейния живот (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 8

1. Всеки има право на зачитане на неговия личен и семеен живот, на неговото жилище и тайната на неговата кореспонденция.

2. Намесата на държавните власти в ползването на това право е недопустима освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите.

Свобода на мисълта, съвестта и религията (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 9

1. Всеки има право на свобода на мисълта, съвестта и религията; това право включва свободата да променя своята религия или убеждения и свободата да изповядва своята религия или убеждения индивидуално или колективно, публично или частно, чрез богослужение, обучение, религиозни обреди и ритуали.

2. Свободата да се изповядва религия или убеждения подлежи само на такива ограничения, които са предвидени от закона и са необходими в едно демократично общество в интерес на обществената сигурност, за защитата на обществения ред, здраве и морал или за защита на правата и свободите на другите.

Свобода на словото (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 10

1. Всеки има право на свобода на изразяването на мнения. Това право включва свободата да отстоява своето мнение, да получава и да разпространява информация и идеи без намеса на държавните власти и независимо от границите. Този член не забранява на държавите да въвеждат разрешителен режим за дейността на радио- и телевизионните компании и производителите на кинематографична продукция.

2. Ползването на тези свободи, доколкото е съпроводено със задължения и отговорности, може да бъде обусловено от процедури, условия, ограничения или санкции, които са предвидени от закона и са необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност, териториалната цялост, за предотвратяване на безредици или на престъпления, за защитата на здравето и морала, както и на репутацията или на правата на другите, за предотвратяване на изтичането на секретна информация или за поддържане на авторитета и безпристрастността на правосъдието.

Свобода на събранията и сдруженията (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 11

1. Всеки има право на свобода на мирни събрания и на свободно сдружаване, включително правото да образува и членува в професионални съюзи за защита на своите интереси.

2. Упражняването на тези права не подлежи на никакви други ограничения освен на тези, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната или обществената сигурност, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защитата на здравето и морала или на правата и свободите на другите. Този член не изключва въвеждането на законни ограничения върху упражняването на тези права от служещите във въоръжените сили, полицията или държавната администрация.

Право на сключване на брак (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 12

Мъжете и жените, достигнали брачна възраст, имат право да встъпват в брак и да създават семейство в съответствие с националните закони, регулиращи упражняването на това право.

Право на ефективно средство за защита (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 13

Всеки, чиито права и свободи, предвидени в тази конвенция, са нарушени, трябва да разполага с ефикасни вътрешноправни средства за тяхната защита от съответна национална институция дори и нарушението да е извършено от лица, действащи в качеството си на представители на официалните власти.

Забрана на дискриминацията (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 14

Упражняването на правата и свободите, предвидени в тази конвенция, следва да бъде осигурено без всякаква дискриминация, основана по-специално на пол, раса, цвят на кожата, език, религия, политически и други убеждения, национален или социален произход, принадлежност към национално малцинство, имущество, рождение или друг някакъв признак.

Дерогирание при извънредни обстоятелства (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 15

1. По време на война или на друго извънредно положение, застрашаващо съществуването на нацията, всяка от високодоговарящите страни може да предприеме действия, освобождаващи я от изпълнението на нейните задължения по тази конвенция, но само дотолкова, доколкото положението го налага и при условие, че тези действия не са несъвместими с другите ѝ задължения по международното право.

2. Не се допуска никакво освобождаване на основата на предходната разпоредба от задълженията по чл. 2 освен по отношение на смърт, настъпила в резултат на правомерни актове на война, както и от задълженията по чл. 3, 4, т. 1 и чл. 7.

3. Всяка от високодоговарящите страни, която се ползва от правото на такова освобождаване, е длъжна да предостави на Генералния секретар на Съвета на Европа пълна информация относно предприетите действия и породилите ги причини. Тя също така е длъжна да информира Генералния секретар на Съвета на Европа за датата на прекратяване на тези действия и на възстановяване прилагането на разпоредбите на тази конвенция в пълния им обхват.

Ограничения за политическата дейност на чужденците (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 16

Никоя от разпоредбите на чл. 10, 11 и 14 не може да се тълкува като забраняваща на високодоговарящите страни да въвеждат ограничения за политическата дейност на чужденците.

Забрана на злоупотребата с правото (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 17

Никоя от разпоредбите на тази конвенция не може да се тълкува като предоставяща правото на някоя държава, група или лице да осъществява дейност или актове, имащи за цел потъпкването на правата и свободите, предвидени в тази конвенция, или ограничаването им в по-голяма степен от предвидената в конвенцията.

Условия за ограничаване упражняването на правата (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 18

Ограниченията, допустими в съответствие с тази конвенция, по отношение упражняването на определени права и свободи не могат да се прилагат с цел, различна от тази, за осъществяването на която са били въведени.

Част втора.

Европейски съд по правата на човека (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Създаване на съда

Член 19

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) За да се осигури спазването на задълженията, поети от високодоговарящите страни по силата на конвенцията и протоколите към нея, се създава Европейски съд по правата на човека, наричан по-нататък "съдът". Той е постоянно действащ.

Брой на съдиите

Член 20

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Броят на съдиите в съда е равен на броя на високодоговарящите страни.

Условия за заемане на длъжността

Член 21

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) 1. Съдиите трябва да притежават високи морални качества и да отговарят на условията, изисквани за заемане на висши съдебни длъжности, или да са юристи с призната компетентност.

2. Съдиите участват в работата на съда в лично качество.

3. По време на срока на пълномощията си съдиите не могат да упражняват никаква дейност, несъвместима с изискванията за независимост и непристрастност или с изискванията за работа на пълен работен ден; всеки въпрос, който възниква във връзка с приложението на тази точка, се решава от съда.

Избор на съдиите

Член 22

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) 1. Съдиите за всяка високодоговаряща страна се избират от Парламентарната асамблея с мнозинството от подадените гласове по списък от трима кандидати, определени от високодоговарящата страна.

2. (Зал. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.)

Срок на пълномощията и освобождаване от длъжност (Загл. изм. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.)

Член 23

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г., изм. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) 1. Съдиите се избират за срок 9 години. Те не подлежат на преизбиране.

2. Срокът на пълномощията на съдиите приключва при навършване на 70-годишна възраст.

3. Съдиите изпълняват задълженията си до замяната им. Те обаче продължават да работят по делата, в които вече са участвали.

4. Съдия не може да бъде освободен от длъжност, освен ако останалите съдии не решат с мнозинство от две трети, че е престанал да отговаря на необходимите условия.

Секретариат и докладчици (Загл. изм. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.)

Член 24

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г., зал., предишен чл. 25, изм. и доп. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) 1. Съдът разполага със секретариат, чиито функции и устройство са определени от правилника на съда.

2. Когато заседава в едноличен състав, съдът се подпомага от докладчици. Те изпълняват функциите си под ръководството на председателя на съда и са част от секретариата.

Пленарно заседание на съда (Предишно загл. на чл. 26 - ДВ, бр. 38 от 2010 г.)

Член 25

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г., предишен чл. 26, изм. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) Съдът на свое пленарно заседание:

а) избира свой председател и един или двама заместник-председатели за срок от 3 години; те подлежат на преизбиране;

б) образува отделения за определен срок;

в) избира председателите на отделенията на съда; те подлежат на преизбиране;

д) (изм. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) приема правилника на съда;

е) (изм. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) избира секретаря и един или няколко заместник-секретари;

ф) (нова - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) отправя всички искания по чл. 26, точка 2.

Едноличен състав, състави, отделения и голямо отделение (Предишно загл. на чл. 27, изм. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.)

Член 26

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г., предишен чл. 27, изм. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) 1. За разглеждане на заведените дела съдът заседава в едноличен състав, в състави от трима съдии, в отделения от 7 съдии и в голямо отделение от 17 съдии. Отделенията на съда образуват състави за

определен срок.

2. По искане на пленарното заседание на съда Комитетът на министрите може с единодушно решение и за определен срок да намали броя на съдиите в отделенията до пет.

3. Когато заседава в едноличен състав, съдия не може да разглежда никакви жалби, подадени срещу високодоговарящата страна, от името на която е избран.

4. Съдията, избран от името на държава, страна по спор, е ex-officio член на отделението и на голямото отделение. При отсъствие на такъв съдия или ако той не е в състояние да заседава, в качеството на съдия заседава лице, избрано от председателя на съда от списък, предоставен предварително от тази държава.

5. Голямото отделение включва също председателя на съда, заместник-председателите, председателите на отделения и други съдии, избрани в съответствие с правилника на съда. Когато делото е препратено в голямото отделение на основание чл. 43, никой съдия от отделението, произнесло решението, не може да заседава в голямото отделение, с изключение на председателя на отделението и на съдията, заседавал от името на заинтересуваната високодоговаряща страна.

Правомощия на едноличните състави (Ново загл. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.)

Член 27

(Нов - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) 1. Едноличният състав може да обяви за недопустима или да заличи от списъка индивидуална жалба, подадена на основание чл. 34, когато такова заключение може да бъде постановено без допълнително разглеждане.

2. Заключение по точка 1 е окончателно.

3. Ако едноличният състав не обяви за недопустима или не заличи жалбата, той я препраща за разглеждане на състав или на отделение.

Правомощия на съставите (Загл. изм. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.)

Член 28

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г., изм. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) 1. По отношение на индивидуална жалба, подадена на основание чл. 34, даден състав може с единодушно гласуване:

а) да я обяви за недопустима или да я заличи от списъка, когато такова заключение може да бъде постановено без допълнително разглеждане; или

б) да я обяви за допустима и едновременно да постанови решение по същество, когато в основата на спора относно тълкуването или прилагането на конвенцията или протоколите към нея стои въпрос, който вече е предмет на трайно установена практика на съда.

2. Заключение и решенията по точка 1 са окончателни.

3. Когато съдия, избран от името на заинтересуваната високодоговаряща страна, не е член на даден състав, съставът може на всяка фаза на производството да покани този съдия да заеме мястото на един от членовете на този състав при отчитане на всички релевантни обстоятелства, включително това, оспорвала ли е високодоговарящата страна прилагането на процедурата по точка 1б.

Заключения на отделенията по допустимостта и по същество

Член 29

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) 1. (Изм. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) Ако не е било постановено заключение по чл. 27 или 28 или няма постановено решение по чл. 28, дадено отделение се произнася по допустимостта и по съществуването на индивидуалните жалби, подадени на основание чл. 34. Заключение по допустимостта може да бъде постановено отделно.

2. (Доп. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) Дадено отделение се произнася по допустимостта и по съществуването на междудържавните жалби, подадени на основание чл. 33. Заключение по допустимостта се постановява отделно, освен ако по изключение съдът постанови друго.

3. (Зал. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.)

Препращане на делото в голямото отделение

Член 30

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Ако висящо дело в някое от отделенията повдига сериозен въпрос, свързан с тълкуването на конвенцията или на протоколите към нея, или ако решаването на даден въпрос от отделението може да доведе до противоречие с предходно решение на съда, отделението може, преди да е постановило решението, да препрати делото за разглеждане в голямото отделение, освен ако някоя от страните по делото възрази.

Правомощия на голямото отделение

Член 31

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Голямото отделение:

а) (изм. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) се произнася по жалби, подадени на основание чл. 33 или чл. 34, когато делото му е препратено от отделение на основание чл. 30 или ако му е препратено на основание чл. 43;

б) (нова - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) се произнася по въпроси, отнесени до съда от Комитета на министрите на основание член 46, точка 4; и

с) (предишна буква "б" - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) разглежда молбите за съвещателни мнения, подадени на основание чл. 47.

Юрисдикция на съда

Член 32

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) 1. (Доп. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) Юрисдикцията на съда се разпростира върху всички въпроси, засягащи тълкуването и прилагането на конвенцията и на протоколите към нея, които са отнесени до него в съответствие с чл. 33, 34, 46 и 47.

2. В случай на спор относно юрисдикцията на съда въпросът се решава от съда.

Междудържавни дела

Член 33

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Всяка високодоговаряща страна може да сезира съда с всяко нарушение на разпоредбите на конвенцията и на протоколите към нея, извършено по нейно мнение от друга високодоговаряща страна.

Индивидуални жалби

Член 34

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Съдът може да приема жалби от всяко лице, неправителствена организация или група лица, които твърдят, че са жертва на нарушение от страна на някоя от високодоговарящите страни на правата, провъзгласени в конвенцията или протоколите към нея. Високодоговарящите страни са длъжни да не създават по никакъв начин пречки за ефективното упражняване на това право.

Условия за допустимост

Член 35

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) 1. Съдът може да разглежда даден случай само след изчерпване на всички вътрешноправни средства за защита в съответствие с общопризнатите норми на международното право и в срок от шест месеца от датата на постановяване на окончателното решение на националната инстанция.

2. Съдът не разглежда индивидуална жалба, подадена на основание чл. 34, която:

а) е анонимна; или

б) представлява по същество жалба, която вече е разглеждана от съда или в хода на друга процедура за международно разследване или решаване на спорове и не съдържа нова информация.

3. (Изм. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) Съдът обявява за недопустима всяка индивидуална жалба, подадена на основание чл. 34, когато счете, че:

а) жалбата е несъвместима с разпоредбите на конвенцията или на протоколите към нея, явно неоснователна или представляваща злоупотреба с правото на индивидуална жалба; или

б) жалбоподателят не е претърпял значителна вреда, освен когато спазването на правата на човека, както те са определени в конвенцията и протоколите към нея, изисква разглеждане на жалбата по същество, като разглеждането на дадено дело не може да бъде отказано на такова основание, в случай, че то не е било надлежно разгледано от национален съд.

4. Съдът отхвърля всяка жалба, която счита за недопустима по силата на този член. Той може да направи това на всеки етап от процедурата.

Встъпване на трета страна в делото

Член 36

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) 1. По всяко дело пред отделение или пред голямото отделение всяка високодоговаряща страна, чийто гражданин е жалбоподателят, има право да представи писмени становища и да вземе участие в заседанията.

2. В интерес на правилното протичане на производството председателят на съда може да покани всяка високодоговаряща страна, която не е страна в процеса, или всяко заинтересувано лице, което не е жалбоподател, да представят писмени становища или да участват в заседанията.

3. (Нова - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) По всички дела в дадено отделение или в голямото отделение комисарят по правата на човека на Съвета на Европа може да представя писмени становища и да участва в разглеждане на делата.

Заличаване на жалба от списъка на делата

Член 37

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) 1. На всеки етап от процедурата съдът може да реши да заличи жалба от списъка на делата, ако обстоятелствата дават основание да се счита, че:

а) жалбоподателят няма намерение повече да я поддържа; или

б) въпросът е вече решен; или

с) по всяка друга причина, установена от съда, по-нататъшното разглеждане на жалбата е неоправдано.

Въпреки това съдът продължава разглеждането на жалбата, ако спазването на правата на човека, гарантирани от конвенцията и протоколите към нея, го налага.

2. Съдът може да реши да включи отново дадена жалба в списъка, ако счете, че

обстоятелствата оправдават такова действие.

Разглеждане на делото (Загл. изм. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.)

Член 38

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г., изм. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) Съдът разглежда делото съвместно с представителите на страните и когато е необходимо, предприема разследване, за чието ефективно осъществяване заинтересуваните високодоговарящи страни са длъжни да създават всички необходими условия.

Приятелско уреждане на спора

Член 39

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) 1. На всяка фаза на производството съдът може да се постави на разположение на заинтересуваните страни с оглед постигане на приятелско уреждане на спора на основата на спазване правата на човека, както те са определени в конвенцията и в протоколите към нея.

2. Процесуалните действия, извършени на основание точка 1, са поверителни.

3. В случай на постигане на приятелско споразумение съдът заличава делото от списъка чрез решение, което се ограничава до кратко изложение на фактите и на постигнатото споразумение.

4. Решението по точка 3 се изпраща на Комитета на министрите, който следи за изпълнението на условията на приятелското споразумение по спора, така както са изложени в даденото решение.

Открито заседание и достъп до документите

Член 40

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) 1. Заседанието е открито, освен ако поради извънредни обстоятелства съдът реши друго.

2. Подадените в секретариата документи са достъпни за обществеността, освен ако председателят на съда реши друго.

Справедливо удовлетворение

Член 41

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Ако съдът установи, че е имало нарушение на конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение за последиците от това нарушение, съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевщата страна.

Решения на отделенията

Член 42

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Решенията на отделенията стават окончателни в съответствие с разпоредбите на чл. 44, т. 2.

Преразглеждане на делото от голямото отделение

Член 43

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) 1. В срок от 3 месеца от датата на решението на отделение всяка страна по делото може, в 1 извънредни случаи, да поиска преразглеждане на делото от голямото отделение.

2. Състав от 5 съдии от голямото отделение приема молбата, ако делото повдига сериозен въпрос, свързан с тълкуването или прилагането на конвенцията или на протоколите към нея, или сериозен проблем с общозначим характер.

3. Ако съставът приеме молбата, голямото отделение се произнася по делото с решение.

Окончателни решения

Член 44

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) 1. Решението на голямото отделение е окончателно.

2. Решението на отделение става окончателно:

а) когато страните заявят, че няма да поискат делото да бъде преразгледано от голямото отделение; или

б) три месеца след постановяване на решението, ако не е поискано преразглеждане на делото от голямото отделение; или

с) когато съставът на голямото отделение отхвърли молбата за преразглеждане, подадена на основание чл. 43.

3. Окончателното решение се публикува.

Мотиви на решенията и заключенията

Член 45

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) 1. Както решенията, така и заключенията, с които жалбите се обявяват за допустими или недопустими, трябва да бъдат мотивирани.

2. Ако решението като цяло или някоя негова част не отразява единодушното мнение на съдиите, всеки от тях има право да излезе с индивидуално мнение.

Задължителна сила и изпълнение на решенията

Член 46

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г., изм. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) 1. Високодоговарящите страни се задължават да изпълняват окончателното решение на Съда по всяко дело, по което те са страна.

2. Окончателното решение на съда се изпраща на Комитета на министрите, който следи за неговото изпълнение.

3. Ако Комитетът на министрите счита, че контролът върху изпълнението на окончателно решение се пречатства поради затруднение при тълкуването на решението, той може да отнесе въпроса до съда за неговото тълкуване. Решението за отнасяне на въпроса до съда изисква мнозинство от две трети от представителите, имащи право да заседават в комитета.

4. Ако Комитетът на министрите счита, че високодоговаряща страна отказва да изпълни окончателно решение по дело, по което тя е страна, той може след отправяне на формално уведомление до тази страна и с решение, прието от мнозинство от две трети от представителите, имащи право да заседават в комитета, да отправи до съда въпроса дали тази страна е изпълнила задължението си по точка 1.

5. Ако съдът установи нарушение по точка 1, той връща делото на Комитета на министрите за разглеждане на мерките, които да бъдат предприети. Ако съдът не установи нарушение по точка 1, той връща делото на Комитета на министрите, който приключва

разглеждането на делото.

Съвещателни мнения

Член 47

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) 1. По искане на Комитета на министрите съдът може да дава съвещателни мнения по правни въпроси, отнасящи се до тълкуването на конвенцията и протоколите към нея.

2. Тези мнения не могат да засягат въпроси, отнасящи се до съдържанието или обхвата на правата и свободите, определени в част I на конвенцията и в протоколите към нея, нито какъвто и да е друг въпрос, който би могъл да бъде разгледан от съда или Комитета на министрите в хода на процедура, предвидена от конвенцията.

3. Решението на Комитета на министрите да поиска съвещателно мнение от съда се приема с мнозинството от гласовете на представителите, имащи право да заседават в комитета.

Съвещателна юрисдикция на съда

Член 48

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Съдът решава дали искането на Комитета на министрите за съвещателно мнение влиза в рамките на неговата компетенция така както тя е определена в чл. 47.

Мотиви на съвещателните мнения

Член 49

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) 1. Съвещателното мнение на съда трябва да бъде мотивирано.

2. Ако съвещателното мнение като цяло или някоя негова част не отразява единодушното мнение на съдиите, всеки от тях има право да излезе с индивидуално мнение.

3. Съвещателното мнение на съда се изпраща на Комитета на министрите.

Разходи на съда

Член 50

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Разходите на съда се поемат от Съвета на Европа.

Привилегии и имунитети на съдиите

Член 51

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) При изпълнение на техните функции съдиите се ползват с привилегиите и имунитетите, предвидени в чл. 40 на Статута на Съвета на Европа и в споразуменията, сключени в изпълнение този член.

Част трета.

Разни разпоредби (Предишна част V, изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Запитвания от Генералния секретар (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 52

(Отм., предишен чл. 57 - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Всяка от високодоговарящите страни е длъжна да отговори на запитване на Генералния секретар на Съвета на Европа относно начините, по които нейното вътрешно право осигурява ефективното прилагане на която и да е разпоредба на тази конвенция.

Защита на гарантирани права на човека (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 53

(Отм., предишен чл. 60 - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Никоя разпоредба на тази конвенция не трябва да се тълкува като ограничаваща или накърняваща права или основни свободи на човека, гарантирани в законите на която и да е от високодоговарящите страни или в което и да е споразумение, по което тя е страна.

Пълномощия на Комитета на министрите (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 54

(Отм., предишен чл. 61 - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Никоя разпоредба на тази конвенция не ограничава пълномощията на Комитета на министрите, предоставени му от Статута на Съвета на Европа.

Отказ от други начини за решаване на споровете (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 55

(Отм., предишен чл. 62 - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Високодоговарящите страни се съгласяват, че освен по силата на специални споразумения те няма да се ползват от други действащи договори, споразумения или декларации с цел чрез разглеждане на жалба да подчинят спор относно тълкуването или прилагането на тази конвенция на други процедури за решаване на спорове освен предвидените в тази конвенция.

Териториално приложение (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 56

(Отм., предишен чл. 63 - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) 1. (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) При ратификацията или по всяко време след това всяка държава може да декларира чрез уведомление до Генералния секретар на Съвета на Европа, че при условията на т. 4 на този член действието на тази конвенция се разпростира върху всички или върху някои от териториите, за международните отношения на които тя носи отговорност.

2. Разпространението на действието на конвенцията върху териториите, посочени в уведомлението, влиза в сила тридесет дни след получаването му от Генералния секретар на Съвета на Европа.

3. Разпоредбите на тази конвенция ще се прилагат на тези територии с дължимото уважение към местните изисквания.

4. (изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Всяка държава, направила декларация в съответствие с т. 1 на този член, може по всяко време след това да декларира по отношение на една или няколко територии, за които се отнася декларацията, че признава компетенцията на съда да получава жалби от лица, неправителствени организации или групи лица както е предвидено в чл. 34 на конвенцията.

Резерви (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 57

(Отм., предишен чл. 64 - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) 1. Всяка държава може при подписването на тази конвенция или при депозирането на ратификационния си документ да направи резерва по отношение на някоя от разпоредбите на конвенцията дотолкова, доколкото закон, действащ в този момент на нейна територия, не съответства на тази разпоредба. Не се допускат резерви от общ характер по силата на този член.

2. Всяка резерва, направена в съответствие с този член, трябва да съдържа кратко изложение на съответния закон.

Денонсиране (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 58

(Отм., предишен чл. 65 - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) 1. Високодоговаряща страна може да денонсира тази конвенция само след изтичането на пет години от датата на влизане в сила на конвенцията по отношение на нея и с писмено предизвестие от шест месеца, адресирано до Генералния секретар на Съвета на Европа, който уведомява за това другите високодоговарящи страни.

2. Това денонсиране не освобождава съответната високодоговаряща страна от задълженията ѝ по тази конвенция по отношение на всеки акт, който може да представлява нарушение на тези задължения и който би могъл да бъде осъществен до момента на влизане в сила на денонсирането на конвенцията.

3. Всяка високодоговаряща страна, която престава да бъде член на Съвета на Европа, престава да бъде страна по тази конвенция при същите условия.

4. (изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Конвенцията може да бъде денонсирана в съответствие с разпоредбите на предходните точки по отношение на всяка територия, върху която нейното действие е било разпространено по силата на чл. 56.

Подписване и ратифициране (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 59

(Отм., предишен чл. 66 - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) 1. Тази конвенция е открита за подписване от членовете на Съвета на Европа. Тя подлежи на ратифициране. Ратификационните документи се депозират при Генералния секретар на Съвета на Европа.

2. (Нова - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) Европейският съюз може да се присъедини към тази конвенция.

3. (Предишна т. 2 - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) Тази конвенция влиза в сила след депозирането на десет ратификационни документа.

4. (Предишна т. 3 - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) По отношение на държавите, които ратифицират конвенцията след нейното влизане в сила, тя влиза в сила в деня на депозиране на техния ратификационен документ.

5. (Предишна т. 4 - ДВ, бр. 38 от 2010 г.) Генералният секретар на Съвета на Европа информира всички членове на Съвета на Европа за влизането на конвенцията в сила, за имената на високодоговарящите страни, които са я ратифицирали, и за всяко следващо депозиране на ратификационен документ.

Съставена в Рим на 4 ноември 1950 г. на английски и френски език, като и двата текста имат еднаква сила, в единствен екземпляр, който остава на съхранение в архивите на Съвета на Европа. Генералният секретар изпраща заверени копия на всяка от държавите, подписали тази

конвенция.

Преходни и Заключителни разпоредби
КЪМ ПРОТОКОЛ № 14 КЪМ КОНВЕНЦИЯТА ЗА ЗАЩИТА НА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА И
ОСНОВНИТЕ СВОБОДИ НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ НА СИСТЕМАТА
ЗА КОНТРОЛ НА КОНВЕНЦИЯТА

Условия за ограничаване упражняването на правата (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Член 18

Ограниченията, допустими в съответствие с тази конвенция, по отношение упражняването на определени права и свободи не могат да се прилагат с цел, различна от тази, за осъществяването на която са били въведени.

Създаване на съда

Член 19

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) За да се осигури спазването на задълженията, поети от високодоговарящите страни по силата на конвенцията и протоколите към нея, се създава Европейски съд по правата на човека, наричан по-нататък "съдът". Той е постоянно действащ.

Брой на съдиите

Член 20

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Броят на съдиите в съда е равен на броя на високодоговарящите страни.

Условия за заемане на длъжността

Член 21

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) 1. Съдиите трябва да притежават високи морални качества и да отговарят на условията, изисквани за заемане на висши съдебни длъжности, или да са юристи с призната компетентност.

2. Съдиите участват в работата на съда в лично качество.

3. По време на срока на пълномощията си съдиите не могат да упражняват никаква дейност, несъвместима с изискванията за независимост и непристрастност или с изискванията за работа на пълен работен ден; всеки въпрос, който възниква във връзка с приложението на тази точка, се решава от съда.

Избор на съдиите

Член 22

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) 1. Съдиите за всяка високодоговаряща страна се избират от Парламентарната асамблея с мнозинството от подадените гласове по списък от трима кандидати, определени от високодоговарящата страна.

2. (Зал. - ДВ, бр. 38 от 2010 г.)

ПРОТОКОЛ

ДОПЪЛНИТЕЛЕН ПРОТОКОЛ

към Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г., попр. - ДВ, бр. 97 от 1999 г.)

(Ратифициран със закон, приет от Народното събрание на 31 юли 1992 г. - ДВ, бр. 66 от 1992 г. В сила за Република България от 7 септември 1992 г.)

Правителствата, подписали този протокол като членове на Съвета на Европа, решени да предприемат действия за осигуряването на колективни гаранции за някои други права и свободи освен включените вече в част I на Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г. (по-нататък наричана "конвенцията"),

се договориха за следното:

Член 1

Защита на собствеността (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своята собственост. Никой не може да бъде лишен от своята собственост освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право.

Предходните разпоредби не накърняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметат за необходими за осъществяването на контрол върху ползването на собствеността в съответствие с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби.

Член 2

Право на образование (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Никой не може да бъде лишен от правото на образование. При изпълнението на функциите, поети от нея в областта на образованието и обучението, държавата уважава правото на родителите да дават на своите деца образование и обучение в съответствие със своите религиозни и философски убеждения.

Член 3

Право на свободни избори (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Високодоговарящите страни се задължават да провеждат свободни избори през разумни периоди с тайно гласуване и при условия, осигуряващи свободното изразяване на мнението на народа при избирането на законодателното тяло.

Член 4

Териториално приложение (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

При подписването или ратификацията на този протокол или по всяко време след това всяка високодоговаряща страна може да изпрати на Генералния секретар на Съвета на Европа декларация, установяваща степента, в която тази страна се задължава да прилага разпоредбите на този протокол по отношение на посочените в декларацията територии, за международните

отношения на които тя носи отговорност.

Всяка високодоговаряща страна, изпратила декларация в съответствие с предходната точка, може впоследствие да изпрати нова декларация, изменяща условията на всяка предходна декларация или прекратяваща прилагането на разпоредбите на този протокол по отношение на която и да е територия.

(изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Декларация, направена в съответствие с този член, се счита за направена в съответствие с чл. 56, т. 1 на конвенцията.

Член 5

Връзка с Конвенцията (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г., попр. - ДВ, бр. 97 от 1999 г.)

Високодоговарящите страни считат разпоредбите на чл. 1, 2, 3 и 4 на този протокол за допълнителни членове на конвенцията и всички нейни разпоредби се прилагат, като се отчита този факт.

Член 6

Подписване и ратифициране (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Този протокол е открит за подписване от членовете на Съвета на Европа, подписали конвенцията; той подлежи на ратификация, която може да бъде осъществена едновременно с ратификацията на конвенцията или след това. Той влиза в сила след депозирането на десетия ратификационен документ. По отношение на всяка държава, която го ратифицира след влизането му в сила, протоколът влиза в сила в деня на депозиране на нейния ратификационен документ.

Ратификационните документи се депозират при Генералния секретар на Съвета на Европа, който съобщава на всички членове на съвета имената на държавите, които са ратифицирали протокола.

Съставен в Париж на 20 март 1952 г. на английски и френски език, като и двата текста имат еднаква сила, в един екземпляр, който остава на съхранение в архивите на Съвета на Европа. Генералният секретар изпраща заверени копия от него на всяко от подписалите правителства.

ПРОТОКОЛ № 2

към Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, предоставящ на Европейския съд по правата на човека компетенцията да дава съвещателни мнения

Държавите - членки на Съвета на Европа, подписали този протокол, имайки предвид разпоредбите на Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г. (по-нататък наричана "конвенцията"), и особено чл. 19, предвиждащ създаването заедно с други институции на Европейски съд по правата на човека (по-нататък наричан "съдът"),

считайки за целесъобразно да предоставят на Европейския съд по правата на човека компетенцията да дава съвещателни мнения при определени условия, се договориха за следното:

Член 1

1. По искане на Комитета на министрите съдът може да дава съвещателни мнения по

правни въпроси, отнасящи се до тълкуването на конвенцията и протоколите към нея.

2. Тези мнения не могат да засягат въпроси, отнасящи се до съдържанието и обхвата на правата и свободите, определени в част I на конвенцията и протоколите към нея, нито какъвто и да е друг въпрос, който би могъл да бъде разгледан от комисията, съда или Комитета на министрите в хода на процедури, които биха могли да бъдат създадени в съответствие с конвенцията.

3. Решението на Комитета на министрите да поиска съвещателно мнение от съда се приема с мнозинство от две трети от гласовете на представителите, имащи право да заседават в комитета.

Член 2

Съдът решава дали искането на Комитета на министрите за съвещателно мнение влиза в рамките на консултативната компетенция на съда, така както тя е определена в чл. 1 на този протокол.

Член 3

1. За разглеждане на искането за даване на съвещателно мнение съдът се събира на пленарно заседание.

2. В съвещателното мнение на съда се посочват неговите основания.

3. Ако съвещателното мнение като цяло или някоя негова част не отразява единодушното мнение на съдиите, всеки от тях има право да излезе със свое индивидуално мнение.

4. Съвещателното мнение се изпраща на Комитета на министрите.

Член 4

Ако съдът счете за необходимо, той може да разшири пълномощията, дадени му в съответствие с чл. 55 на конвенцията, и за целите на този протокол да изработи свой правилник и свои процедурни правила.

Член 5

1. Този протокол е открит за подписване от членовете на Съвета на Европа, подписали конвенцията, които могат да станат страни по него чрез:

а) подписване без резерва за последваща ратификация или приемане;

б) подписване с резерва за ратификация или приемане, последвано от ратификация или приемане.

Ратификационните документи и документите за приемане се депозират при Генералния секретар на Съвета на Европа.

2. Този протокол влиза в сила в момента, в който страни по него в съответствие с разпоредбите на т. 1 на този член станат всички държави, страни по конвенцията.

3. От момента на влизане в сила на този протокол неговите членове от 1 до 4 се считат за неразделна част от конвенцията.

4. Генералният секретар на Съвета на Европа информира членовете на съвета за:

а) всяко подписване без резерва за последваща ратификация или приемане;

б) всяко подписване с резерва за ратификация или приемане;

в) депозирането на всеки ратификационен документ или документ за приемане;

г) датата на влизане на този протокол в сила в съответствие с т. 2 на този член.

В уверение на което долуподписаните, надлежно упълномощени за това, подписаха този протокол.

Съставен в Страсбург на 6 май 1963 г. на английски и френски език, като и двата текста имат еднаква сила, в един екземпляр, който остава на съхранение в архивите на Съвета на Европа. Генералният секретар изпраща заверени копия от него на всяка от подписалите държави.

ПРОТОКОЛ № 11

към Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи относно преустройството на контролния механизъм, установен от конвенцията

(Обн. - ДВ, бр. 137 от 1998 г., попр. - ДВ, бр. 97 от 1999 г.)

(Отделен като самостоятелен акт)